

CUPRINS

Cuvântul autorului	3
Valorile creative și ortodoxe ale literaturii române	4
1. Originea și evoluția limbii române	52
1.1. Definiția limbii române	52
1.2. Perioada de formare a limbii române	52
1.3. Teritoriul de formare a limbii române	53
1.4. Caracterul latin al limbii române	54
1.5. Conservarea elementului dac	54
1.6. Influența slavă	55
1.7. Influența greacă	55
1.8. Influența turcă	55
1.9. Influența franceză	55
1.10. Dialectele limbii române	56
1.11. Locul limbii române între limbile romanice	56
1.12. Al. Mateevici – <i>Limba noastră</i>	56
2. Literatura română în limba latină	59
2.1. Argument	59
2.2. Pătimirea sfinților Epictet și Astion	59
2.3. Scrierile Sfântului Ioan Cassian	60
2.4. Scrierile Sfântului Niceta Remesianul	61
2.5. Contribuția lui Dionisie Exiguul la tezaurul literaturii patristice	62
2.6. Alte scrieri în limba latină	62
3. Literatura populară – parte integrantă a literaturii române	62
3.1. Trăsăturile literaturii populare	62
3.2. Mitologia populară	63
3.3. <i>Miorița</i>	66
3.4. <i>Legenda Mănăstirii Argeșului</i>	68
3.5. <i>Doina</i>	70
3.6. <i>Toma Alimoș</i>	70
3.7. <i>Constantin Brâncoveanu</i>	71
3.8. <i>Tinerețe fără bătrânețe</i>	73
3.9. <i>Greuceanu</i>	74

4. Cultura și literatura română în Evul Mediu	75
4.1. Limbile de cancelarie în Evul Mediu	75
4.2. Literatura română în limba slavonă	76
4.3. <i>Învățăturile lui Neagoe Basarab către fiul său Teodosie</i>	77
4.4. Renașterea și Reforma – ecourile lor în spațiul carpato-dunărean	78
4.5. Textele rotacizante	78
4.6. Primele tipărituri în limba română	79
4.7. Primul document laic în limba română – <i>Scrisoarea boierului Neacșu</i>	80
5. Contribuția literaturii religioase la formarea limbii și literaturii române	80
5.1. Literatura apocrifă, hagiografică și a romanelor populare	80
5.2. Mitropolitul Varlaam – <i>Carte românească de învățătură</i>	81
5.3. Mitropolitul Dosoftei – <i>Psaltirea în versuri</i> (1673)	81
5.4. Mitropolitul Antim Ivireanul – <i>Didahiile</i>	82
5.5. Mitropolitul Simion Ștefan – <i>Noul Testament de la Bălgrad</i>	82
5.6. Biblia de la București	82
6. Contribuția literaturii istoriografice la formarea limbii și literaturii române	83
6.1. Grigore Ureche – <i>Letopiseșul Țării Moldovei – de când s-au descălecat țara și de cursul anilor și de viața domnilor carea scrie de la Dragoș Vodă până la Aron Vodă (1359–1594)</i>	83
6.2. Miron Costin – <i>Letopiseșul Țării Moldovei – de la Aron Vodă încoace, de unde este părăsit de Ureche Vornicul din Țara de Gios, scos de Miron Costin, vornicul de Țara de Gios, în oraș în Iași, în anul de la ridicarea lumii 7183, eară de la nașterea Mântuitorului lumii lui Hristos 1675</i>	84
6.3. Ion Neculce – <i>Letopiseșul Țării Moldovei – de la Dabija Vodă (1661) la Nicolae Mavrocordat (1743)</i>	86
6.4. Stolnicul Constantin Cantacuzino	87
6.5. Stoica Ludescu	88
6.6. Radu Popescu – <i>Istoriile domnilor Țării Românești</i>	88
6.7. Radu Greceanu	88
6.8. Nicolae Milescu – <i>De la Moscova la Pekin</i>	89
7. Umanismul românesc	89
7.1. Renașterea și Umanismul în culturile și literaturile europene	89
7.2. Renașterea și Umanismul în principatele române	89
7.3. Trăsăturile Umanismului românesc	90
7.4. Rolul Umanismului românesc în formarea limbii și literaturii române	91

8. Dimitrie Cantemir – personalitate multilaterală a culturii române și europene	92
8.1. Viața și activitatea	92
8.2. Dimitrie Cantemir – Opera	92
8.3. Dimitrie Cantemir – personalitate multilaterală a culturii române și europene	94
9. Iluminismul – curent național și european	95
9.1. Iluminismul – curent european	95
9.2. Școala Ardeleană – expresie a Iluminismului românesc	96
9.3. Idei susținute de reprezentanții Școlii Ardelene	96
9.4. Ion Budai Deleanu – <i>Țiganiada</i>	97
9.5. Iluminismul în Moldova și în Țara Românească	98
10. Clasicismul	98
10.1. Trăsături	98
10.2. Boileau – <i>L'art poetique</i> – program al clasicismului francez	99
10.3. Programul realizat de scriitorii clasicismului	99
11. Romantismul	100
11.1. Trăsături	100
11.2. Victor Hugo – prefață la drama <i>Cromwell</i> – manifest al romantismului	101
11.3. Programul realizat de scriitorii romantici	102
12. Realismul	102
12.1. Istoricul	102
12.2. Conceptul de realism în critica literară românească	103
12.3. Programul realizat de scriitorii realiști	103
12.4. Contribuția scriitorilor români la dezvoltarea realismului	104
13. Momentul 1848 – etapă a revoluției burghezo-democrate	105
13.1. Momentul 1848 în Moldova, Muntenia și Transilvania	105
13.2. Direcția <i>Daciei literare</i> și rolul lui Mihail Kogălniceanu	107
13.3. Momentul 1848 – moment al formării conștiinței estetice	107
13.4. Momentul 1848 – moment al trezirii conștiinței naționale	109
13.5. Ion Heliade Rădulescu – <i>Zburătorul</i>	110
13.6. Grigore Alexandrescu – <i>Umbra lui Mircea. La Cozia</i>	111
13.7. Grigore Alexandrescu – <i>Satiră. Duhului meu</i>	112
13.8. Vasile Cârlova – <i>Ruinurile Târgoviștii</i>	112
13.9. Andrei Mureșanu – <i>Un răsunet</i>	113

13.10.	Dimitrie Bolintineanu – <i>Muma lui Ștefan cel Mare</i>	113
13.11.	Costache Negruzzi – <i>Alexandru Lăpușneanul</i>	113
13.12.	Costache Negruzzi – <i>Sobieski și românii</i>	115
13.13.	Costache Negruzzi – <i>Fiziologia provințialului</i>	117
13.14.	Nicolae Bălcescu – <i>Românii supt Mihai-Voievod Viteazul</i>	117
13.15.	Ion Ghica – <i>Scrisori către Vasile Alecsandri</i>	119
13.16.	Alecu Russo – <i>Cântarea României</i>	119
	14. Vasile Alecsandri	119
14.1.	Vasile Alecsandri – <i>Deșteptarea României</i>	119
14.2.	Vasile Alecsandri – <i>Hora Unirei</i>	121
14.3.	Vasile Alecsandri – <i>Odă ostașilor români</i>	121
14.4.	Vasile Alecsandri – <i>Dumbrava Roșie</i>	122
14.5.	Vasile Alecsandri – <i>Dan, căpitan de plai</i>	124
14.6.	Vasile Alecsandri – <i>Miezul iernii</i>	127
14.7.	Vasile Alecsandri – <i>Iarna</i>	128
14.8.	Vasile Alecsandri – <i>Malul Siretului</i>	128
14.9.	Vasile Alecsandri – <i>Balta Albă</i>	129
14.10.	Vasile Alecsandri – <i>Despot Vodă</i>	130
14.11.	Vasile Alecsandri – <i>Chirița în provincie</i>	131
14.12.	Vasile Alecsandri – reprezentant al conștiinței naționale	132
	15. Nicolae Filimon – Ciocoi vechi și noi	133
15.1.	<i>Ciocoi vechi și noi</i>	133
15.2.	Dinu Păturică – prototip al arivistului	136
	16. Al. Odobescu – Pseudo-Kynegeticos	137
16.1.	<i>Pseudo-Kynegeticos</i> – model de eseu	137
16.2.	<i>Pseudo-Kynegeticos</i> – sinteză estetică	137
16.3.	Alexandru Odobescu – reprezentant al realismului	138
	17. Bogdan Petriceicu Hasdeu	139
17.1.	Bogdan Petriceicu Hasdeu – personalitate a culturii românești	139
17.2.	Bogdan Petriceicu Hasdeu – <i>Răzvan și Vidra</i>	140
	18. Titu Maiorescu	142
18.1.	Titu Maiorescu – <i>Direcția nouă în poezia și proza română</i>	142
18.2.	Titu Maiorescu – <i>O cercetare critică asupra poeziei române de la 1867</i>	143
18.3.	Titu Maiorescu – <i>Comediile dlui Caragiale</i>	143

18.4.	Titu Maiorescu – <i>Eminescu și poeziile lui</i>	144
18.5.	Titu Maiorescu – <i>spiritus rector</i>	145
19. Mihail Eminescu		146
19.1.	Mihail Eminescu – <i>Epigonii</i>	146
19.2.	Mihail Eminescu – <i>Memento mori (Panorama deșertăciunilor)</i>	148
19.3.	Mihail Eminescu – <i>Împărat și proletar</i>	151
19.4.	Mihail Eminescu – <i>Scrisoarea I</i>	153
19.5.	Mihail Eminescu – <i>Scrisoarea III</i>	155
19.6.	Mihail Eminescu – <i>Sara pe deal</i>	157
19.7.	Mihail Eminescu – <i>Floare albastră</i>	159
19.8.	Mihail Eminescu – <i>Atât de fragedă...</i>	161
19.9.	Mihail Eminescu – <i>Dorința</i>	162
19.10.	Mihail Eminescu – <i>Revedere</i>	163
19.11.	Mihail Eminescu – <i>Călin (file din poveste)</i>	165
19.12.	Mihail Eminescu – <i>Luceafărul</i>	167
19.13.	Mihail Eminescu – <i>Glossă</i>	173
19.14.	Mihail Eminescu – <i>Odă (în metru antic)</i>	174
19.15.	Mihail Eminescu – <i>Rugăciunea unui dac</i>	175
19.16.	Mihail Eminescu – <i>Dacă treci râul Selenei...</i>	178
19.17.	Mihail Eminescu – <i>Și dacă...</i>	179
19.18.	Mihail Eminescu – <i>Crăiasa din povești</i>	180
19.19.	Mihail Eminescu – <i>Făt-Frumos din tei</i>	180
19.20.	Mihail Eminescu – <i>Freamăt de codru</i>	181
19.21.	Mihail Eminescu – <i>Trecut-au anii...</i>	182
19.22.	Mihail Eminescu – <i>Sonete (III) (Când însuși glasul...)</i>	183
19.23.	Mihail Eminescu – <i>La steaua</i>	183
19.24.	Mihail Eminescu – <i>Mai am un singur dor</i>	184
19.25.	Mihail Eminescu – <i>Peste vârfuri</i>	186
19.26.	Mihail Eminescu – <i>Tat twam asi</i>	187
19.27.	Mihail Eminescu – <i>Rugăciune</i>	188
19.28.	Mihail Eminescu – <i>Învierea</i>	189
19.29.	Mihail Eminescu – <i>Răsai asupra mea...</i>	189
19.30.	Mihail Eminescu – <i>Sărmanul Dionis</i>	190
19.31.	Mihail Eminescu – <i>Făt-Frumos din lacrimă</i>	192
19.32.	Mihail Eminescu – <i>Dramaturgia</i>	194
19.33.	Mihail Eminescu – <i>Andrei Mureșan</i>	196

20. Mihail Eminescu – universul poetic	197
20.1. Marile teme ale universului eminescian	197
20.2. Poetul și poezia – temă și motiv ale universului poetic	198
20.3. Caracterul filosofic al poeziei lui Eminescu – modelul intelectului	199
20.4. Evoluția modelului uman	200
20.5. Modelul estetic	200
20.6. Caracterul național și universal	201
21. Ion Creangă	201
21.1. Ion Creangă – <i>Amintiri din copilărie</i>	201
21.2. Ion Creangă – <i>Dănilă Prepeleac</i>	205
21.3. Ion Creangă – <i>Povestea lui Harap Alb</i>	206
22. Ion Creangă – reprezentant al realismului	209
22.1. Universul satului românesc	209
22.2. Umorul – semn al apartenenței scriitorului la realism	210
22.3. Locul lui Ion Creangă în cadrul realismului românesc	211
23. Ion Luca Caragiale	211
23.1. I.L. Caragiale – <i>O scrisoare pierdută</i>	211
23.2. I.L. Caragiale – <i>La hanul lui Mânjoală</i>	215
23.3. I.L. Caragiale – <i>În vreme de război</i>	217
23.4. I.L. Caragiale – <i>Telegrame</i>	218
23.5. I.L. Caragiale – <i>Bacalaureat</i>	220
23.6. I.L. Caragiale – <i>Vizită</i>	221
24. I.L. Caragiale – reprezentant al realismului critic	223
24.1. Lumea eroilor lui I.L. Caragiale	223
24.2. Temele și problematica universului creat de I.L. Caragiale	223
24.3. I.L. Caragiale – reprezentant al realismului critic	223
25. Ioan Slavici	224
25.1. Ioan Slavici – <i>Moara cu noroc</i>	224
Ioan Slavici – <i>Pădureanca</i>	226
25.3. Ioan Slavici – <i>Mara</i>	229
25.4. Ioan Slavici – <i>Lumea prin care am trecut</i>	231

26. Ioan Slavici – reprezentant al realismului	233
26.1. Dezvoltarea realismului în sec. al XIX-lea	233
26.2. Caracterul realist al creației lui Ioan Slavici	233
26.3. Problematika socială – trăsătură a realismului	234
26.4. Elemente clasice în creația lui Ioan Slavici	234
26.5. Elemente romantice în proza lui Ioan Slavici	234
26.6. Ioan Slavici – propagator al realismului popular	234
27. Simbolismul	235
27.1. Istoricul și reprezentanții în literatura universală	235
27.2. Simbolismul românesc	235
27.3. Teoretizări	235
27.4. Trăsăturile programului estetic	236
27.5. Dimitrie Anghel – <i>În grădină</i>	237
27.6. Ion Minulescu – <i>Romanța celor trei corăbii</i>	238
28. Alexandru Macedonski	238
28.1. Alexandru Macedonski – <i>Noaptea de decembrie</i>	238
28.2. Alexandru Macedonski – <i>Rondelul rozei ce-nfloreste</i>	240
28.3. Alexandru Macedonski – <i>Rondelul rozelor de august</i>	241
28.4. Alexandru Macedonski – <i>Rondelul rozelor ce mor</i>	241
28.5. Alexandru Macedonski – <i>Psalmi</i>	242
29. Barbu Ștefănescu Delavrancea	243
29.1. Barbu Ștefănescu Delavrancea – <i>Hagi Tudose</i>	243
29.2. Barbu Ștefănescu Delavrancea – <i>Apus de soare</i>	244
30. Ștefan cel Mare și Sfânt – reprezentant al conștiinței naționale și creștine	246
31. George Coșbuc	250
31.1. George Coșbuc – <i>Nunta Zamferei</i>	250
31.2. George Coșbuc – <i>Moartea lui Fulger</i>	252
31.3. George Coșbuc – <i>Poetul</i>	253
31.4. George Coșbuc – <i>Noi vrem pământ!</i>	254
31.5. George Coșbuc – <i>O scrisoare de la Muselim-Selo</i>	255
31.6. George Coșbuc – <i>Vara</i>	255

31.7.	George Coșbuc – <i>Pașa Hassan</i>	259
31.8.	George Coșbuc – <i>Moartea lui Gelu</i>	261
	32. George Coșbuc – poet de specific național	264
32.1.	George Coșbuc – poet al naturii și iubirii	264
32.2.	Istoria – temă a poeziei lui George Coșbuc	264
32.3.	George Coșbuc – poet militant social	264
32.4.	George Coșbuc – reprezentant al poeziei de specific național	264
	33. Octavian Goga	265
33.1.	Octavian Goga – <i>Rugăciune</i>	265
33.2.	Octavian Goga – <i>Oltul</i>	266
33.3.	Octavian Goga – <i>Noi</i>	267
33.4.	Octavian Goga – <i>Plugarii</i>	268
	34. Octavian Goga – rapsod mesianic al pătimirii noastre	271
34.1.	Universul poeziei lui Octavian Goga – monografie lirică a satului	271
34.2.	Lupta pentru dreptate socială și independență națională – temă și coordonată ale universului poetic creat de Octavian Goga	271
34.3.	Durerea – sentiment, temă și mesaj ale universului poetic creat de Octavian Goga	272
34.4.	Octavian Goga – poet de specific național	272
	35. Calistrat Hogaș – <i>Singur</i>	272
	36. Gala Galaction	274
36.1.	Gala Galaction – <i>De la noi la Cladova</i>	275
36.2.	Gala Galaction – <i>Papucii lui Mahmud</i>	275
36.3.	Gala Galaction – <i>La Vulturi!</i>	276
	37. Alexandru Davila – <i>Vlaicu Vodă</i>	279
	38. George Topîrceanu – <i>Rapsodii de toamnă</i>	281
	39. I.Al. Brătescu-Voinești – <i>Puiul</i>	284
	40. Duiliu Zamfirescu – <i>Viața la țară</i>	285
	41. Garabet Ibrăileanu – <i>Adela</i>	289

42. Mihail Sadoveanu	291
42.1. Mihail Sadoveanu – <i>Hanu Ancuței</i>	291
42.2. Mihail Sadoveanu – <i>Baltagul</i>	296
42.3. Mihail Sadoveanu – <i>Frații Jderi</i>	298
42.4. Mihail Sadoveanu – <i>Țara de dincolo de negură</i>	305
42.5. Mihail Sadoveanu – <i>Zodia Cancerului</i>	306
42.6. Mihail Sadoveanu – <i>Domnu Trandafir</i>	309
42.7. Mihail Sadoveanu – <i>Neamul Șoimăreștilor</i>	310
43. Mihail Sadoveanu – structura universului	314
43.1. Temele universului sadovenian	314
43.2. Eroul sadovenian – centru al universului	316
43.3. Timbrul sadovenian – trăsătură a universului	316
44. George Bacovia	317
44.1. George Bacovia – <i>Plumb</i>	317
44.2. George Bacovia – <i>Lacustră</i>	318
44.3. George Bacovia – <i>Note de primăvară</i>	319
44.4. George Bacovia – <i>Decembre</i>	320
44.5. George Bacovia – <i>Seară tristă</i>	321
45. George Bacovia – universul poetic	322
45.1. Trăsăturile universului bacovian	322
45.2. Motivele universului bacovian	322
45.3. Caracterul simbolist al universului poetic	323
45.4. Universul bacovian în contextul poeziei românești și universale	323
46. Expresionismul	324
46.1. Definiție	324
46.2. Istoricul curentului	324
46.3. Trăsăturile programului estetic	325
47. Suprarealismul	325
48. Lucian Blaga	326
48.1. Lucian Blaga – <i>Eu nu strivesc corola de minuni a lumii</i>	326
48.2. Lucian Blaga – <i>Gorunul</i>	331
48.3. Lucian Blaga – <i>Cântecul spicelor</i>	331

48.4.	Lucian Blaga – <i>Paradis în destrămăre</i>	332
48.5.	Lucian Blaga – <i>La curțile dorului</i>	333
48.6.	Lucian Blaga – <i>Mirabila sămânță</i>	334
48.7.	Lucian Blaga – <i>Tristețe metafizică</i>	334
48.8.	Lucian Blaga – <i>Munte vrăjii</i>	336
48.9.	Lucian Blaga – <i>Scrisoare</i>	338
48.10.	Lucian Blaga – <i>Liniște</i>	339
48.11.	Lucian Blaga – <i>Noi și pământul</i>	339
48.12.	Lucian Blaga – <i>Zamolxe</i>	340
48.13.	Lucian Blaga – <i>Meșterul Manole</i>	342
48.14.	Lucian Blaga – <i>Nu-mi presimți, Lumina raiului, Izvorul nopții</i>	343
	49. Lucian Blaga – universul poetic	345
49.1.	Mitul ca temă de influență expresionistă	345
49.2.	Sinteza estetică – dimensiune a universului poetic	346
49.3.	Temele universului blagian	346
49.4.	Eul poetic – centru generator al universului poetic	347
	50. Ion Barbu	347
50.1.	Ion Barbu – <i>Din ceas, dedus...</i>	347
50.2.	Ion Barbu – <i>Riga Crypto și lapona Enigel</i>	351
50.3.	Ion Barbu – <i>Ritmuri pentru nunțile necesare</i>	353
50.4.	Ion Barbu – <i>Copacul</i>	354
	51. Ion Barbu – universul poetic	355
51.1.	Etapele formării universului poetic	355
51.2.	Coordonata imaginarului	356
51.3.	Modelul noetic barbian	356
	52. Tudor Arghezi	357
52.1.	Tudor Arghezi – <i>Testament</i>	357
52.2.	Tudor Arghezi – <i>Psalm</i>	361
52.3.	Tudor Arghezi – <i>Psalmul de taină</i>	362
52.4.	Tudor Arghezi – <i>De-abia plecaseși</i>	363
52.5.	Tudor Arghezi – <i>Flori de mucigai</i>	364
52.6.	Tudor Arghezi – <i>Nehotărâre</i>	365
52.7.	Tudor Arghezi – <i>Creion</i>	366
52.8.	Tudor Arghezi – <i>Morgenstimmung</i>	367

53. Tudor Arghezi – poet sau prozator?	368
53.1. Dialog critic	368
53.2. Tudor Arghezi – scriitor realist	371
54. Ion Pillat	372
54.1. Ion Pillat – <i>Aci sosi pe vremuri</i>	372
54.2. Ion Pillat – <i>În vie</i>	373
55. Liviu Rebreanu	374
55.1. Liviu Rebreanu – <i>Ion</i>	374
55.2. Liviu Rebreanu – <i>Pădurea spânzuraților</i>	379
55.3. Liviu Rebreanu – <i>Răscoala</i>	382
56. Liviu Rebreanu – reprezentant al realismului	387
56.1. Principalele tendințe în dezvoltarea realismului românesc	387
56.2. Caracterul realist al universului social creat de Liviu Rebreanu	387
56.3. Valori creative în textul romanelor lui Liviu Rebreanu	388
57. Camil Petrescu	389
57.1. Camil Petrescu – <i>Ultima noapte de dragoste, întâia noapte de război</i>	389
57.2. Camil Petrescu – <i>Patul lui Procust</i>	394
57.3. Camil Petrescu – <i>Suflete tari</i>	398
57.4. Camil Petrescu – <i>Jocul ielelor</i>	400
58. Camil Petrescu – reprezentant al realismului	403
58.1. Principalele tendințe în dezvoltarea realismului	403
58.2. Caracterul realist al creației lui Camil Petrescu	403
58.3. Problema intelectualului la Camil Petrescu	403
58.4. Problema iubirii – problemă de factură romantică	404
58.5. Problema războiului – problemă de factură realistă	404
59. Hortensia Papadat-Bengescu – Concert din muzică de Bach	405
60. George Călinescu	407
60.1. George Călinescu – <i>Enigma Otiliei</i>	407
60.2. George Călinescu – <i>Cartea nunții</i>	411

61. G.Călinescu – prozator realist	412
61.1. Scriitori și tendințe în dezvoltarea romanului interbelic	412
61.2. Paternitatea – problemă centrală a prozei lui G. Călinescu	412
61.3. Iubirea – problemă de factură romantică, dar și realistă	413
61.4. Intelectualul – problemă și temă ale romanelor lui G.Călinescu	413
61.5. Morala – o problemă de factură clasică	413
61.6. George Călinescu – scriitor realist de factură clasică	413
62. Barocul	414
63. Matciu I. Caragiale – Craii de Curtea-Veche	414
64. Mircea Eliade	416
64.1. Mircea Eliade – personalitate multilaterală a literaturii și culturii române	416
64.2. Mircea Eliade – <i>Maitreyi</i>	418
64.3. Mircea Eliade – <i>La țigănci</i>	420
64.4. Mircea Eliade – <i>Douăsprezece mii de capete de vite</i>	423
64.5. Mircea Eliade – <i>Romanul adolescentului miop</i>	424
64.6. Mircea Eliade – <i>Noaptea de Sânziene</i>	427
64.7. Mircea Eliade între sacru și profan	433
65. Marin Preda	436
65.1. Marin Preda – <i>Moromeții</i>	436
65.2. Marin Preda – <i>Cel mai iubit dintre pământeni</i>	439
66. Marin Preda – reprezentant al realismului obiectiv	442
66.1. Principalele tendințe în dezvoltarea prozei realiste	442
66.2. Problematika romanelor lui Marin Preda	442
66.3. Ilie Moromete – personaj-simbol al mediului rural	442
66.4. Critica societății socialiste – culme a spiritului critic și a romanului realist	442
67. Vasile Voiculescu	443
67.1. Vasile Voiculescu – <i>În grădina Ghetsemani</i>	443
67.2. Vasile Voiculescu – <i>Bătea la poarta cerului</i>	444
67.3. Vasile Voiculescu – <i>Sonetul 29</i>	446
67.4. Vasile Voiculescu – <i>Călătorie spre locul inimii</i>	447
67.5. Vasile Voiculescu – <i>Noapte de martie</i>	449

67.6.	Vasile Voiculescu – <i>Iisus pe ape</i>	450
67.7.	Vasile Voiculescu – <i>Lostrița</i>	451
67.8.	Vasile Voiculescu – <i>Șarpele Aliodor</i>	452
68. Vasile Voiculescu – universul poetic		452
68.1.	Natura – dimensiune a universului creat de Vasile Voiculescu	452
68.2.	Mitul – coordonată a universului poetic	453
68.3.	Iubirea – motiv romantic și sens al vieții	453
68.4.	Istoria și destinul – teme ale universului poetic	453
68.5.	Conceptele de poet și poezie – temă a universului poetic	453
69. Nichita Stănescu		454
69.1.	Nichita Stănescu – <i>Leoaică tânără, iubirea</i>	454
69.2.	Nichita Stănescu – <i>În dulcele stil clasic</i>	455
69.3.	Nichita Stănescu – <i>Evocare</i>	455
69.4.	Nichita Stănescu – <i>Cântec</i>	456
69.5.	Nichita Stănescu – <i>Laudă omului</i>	457
69.6.	Nichita Stănescu – <i>Ars poetica</i>	458
69.7.	Nichita Stănescu – <i>A unsprezecea elegie</i>	459
69.8.	Nichita Stănescu – <i>Noi</i>	460
70. Nichita Stănescu – universul poetic		462
70.1.	Iubirea – temă a universului poetic creat de Nichita Stănescu	462
70.2.	Evoluția eului – temă a universului poetic	462
70.3.	Conștiința – dimensiune a universului poetic	462
70.4.	Poetul și poezia – temă a universului poetic	463
70.5.	Știința – temă a universului poetic	463
71. Marin Sorescu		463
71.1.	Marin Sorescu – <i>Shakespeare</i>	463
71.2.	Marin Sorescu – <i>Iona</i>	464
71.3.	Marin Sorescu – <i>Răceala</i>	466
71.4.	Marin Sorescu – <i>Astfel</i>	467
72. Orientări, tendințe, coordonate și realizări în poezia românească contemporană		469
72.1.	Ștefan Augustin Doinaș – <i>Mistrețul cu colți de argint</i>	470
72.2.	Ștefan Augustin Doinaș – <i>Măști</i>	471
72.3.	Nicolae Labiș – <i>Meșterul</i>	472

72.4.	Nicolae Labiș – <i>Moartea căprioarei</i>	473
72.5.	Nicolae Labiș – <i>Miorița</i>	475
72.6.	Emil Botta – <i>Fachir</i>	476
72.7.	Geo Dumitrescu – <i>Libertatea de a trage cu pușca</i>	476
72.8.	Ion Caraion – <i>Fântână</i>	476
72.9.	Grigore Vieru – <i>Harpa</i>	477
72.10.	Ana Blandiana – <i>Avram Iancu</i>	478
72.11.	Ion Alexandru – <i>Clopotele</i>	478
72.12.	Leonid Dimov – <i>Poemul odăilor</i>	479
72.13.	Anatol E. Baconsky – <i>Fluxul memoriei</i>	480
72.14.	Alexandru Philippide – <i>Izgonirea lui Prometeu</i>	481
73. Geo Bogza – Cartea Oltului		484
74. Niccolae Steinhardt – Jurnalul fericirii		488
75. Augustin Buzura		492
75.1.	Augustin Buzura – <i>Vocile nopții</i>	492
75.2.	Augustin Buzura – <i>Orgolii</i>	493
75.3.	Augustin Buzura – <i>Drumul cenușii</i>	493
76. Alți prozatori contemporani		494
76.1.	Ștefan Bănuțescu – <i>Mistreții erau blânzi</i>	494
76.2.	Ștefan Bănuțescu – <i>Cartea milionarului</i>	495
76.3.	A.E. Baconsky – <i>Echinoxul nebunilor</i>	498
76.4.	A.E. Baconsky – <i>Biserica Neagră</i>	499
76.5.	Fănuș Neagu – <i>Acasă</i>	500
76.6.	Eugen Barbu – <i>Groapa</i>	501
76.7.	Petru Dumitriu – <i>Bijuterii de familie</i>	502
76.8.	Ion Druță – <i>Povara bunătații noastre</i>	503
76.9.	Mircea Cărtărescu – <i>Nostalgia</i>	505
76.10.	Mircea Cărtărescu – <i>Orbitor</i>	508
77. Evoluția dramaturgiei contemporane		514
77.1.	Horia Lovinescu – <i>Moartea unui artist</i>	514
77.2.	Ion Băieșu – <i>Boul și vițelii</i>	516
77.3.	Valeriu Anania – <i>Miorița</i>	517
77.4.	Dumitru Radu Popescu – <i>Acești îngeri triști</i>	518

78. Scriitori români care au creat în alte țări	519
78.1. Eugen Ionescu	520
78.2. Panait Istrati	524
78.3. Horia Vintilă	526
78.4. Petre Neagoe	530
78.5. Elena Văcărescu	533
78.6. Martha Bibescu	536
79. Direcții, orientări, reprezentanți în evoluția criticii literare	537
1. Garabet Ibrăileanu – <i>Creație și analiză</i>	539
2. Tudor Vianu – <i>Dubla intenție a limbajului și problema stilului</i>	539
3. E. Lovinescu – <i>Istoria literaturii române contemporane</i>	539
4. G. Călinescu – <i>Istoria literaturii române de la origini până în prezent</i>	540
5. Perpessicius (Dimitrie S. Panaitescu) – <i>Mențiuni critice</i>	541
6. Pompiliu Constantinescu – <i>Considerații asupra romanului românesc</i>	542
7. Constantin Ciopraga – <i>Personalitatea literaturii române</i>	542
8. Mihai Cimpoi – <i>O istorie deschisă a literaturii române din Basarabia</i>	543
80. Considerații asupra problemelor esecului românesc	545
80.1. Emil Cioran – <i>Amurgul gândurilor</i>	546
80.2. Paul Zarifopol – <i>Clasicii</i>	548
80.3. Constantin Noica – <i>Creație și frumos în rostirea românească</i>	548
80.4. Mihai Ralea – <i>Tudor Arghezi</i>	549
80.5. Alexandru Husar – <i>Ideea europeană</i>	550
80.6. Nichifor Crainic – <i>Nostalgia paradisului</i>	552
81. Specificul național – cheie de pătrundere în literatura universală	553

16. Al. Odobescu – *Pseudo-Kynegeticos*

16.1. *Pseudo-Kynegeticos* – model de eseu

Pseudo-Kynegeticos sau *Fals tratat de vânatoare* este un eseu pe tema vânătorii, scris de Alexandru Odobescu ca urmare a invitației prietenului său Cornescu, de a-i face o prefață la *Manualul vânătorului*. Tema devine, pentru Odobescu, un pretext pentru a realiza un eseu amplu, elevat, unic, însumând, printr-o tehnică de colaj, structuri narative ca: fabula cu lupii, basmul cu feciorul de împărat cel cu noroc la vânat, snoava cu vulpea bearcă, versuri din marii poeți ai lumii, din poezia populară, descrieri de natură (ca cea a Bărăganului), amintiri de vânatoare, observații asupra felului cum a fost tratată tema în capodopere ale artei universale. Astfel sunt comentate versuri din Horațiu, Dante Alighieri, Ronsard, Schiller, Marțial, Lessing, Buffon, Alecu Văcărescu, Alfred de Musset. În pictură câmpul asociațiilor cuprinde comentarii ale tablourilor lui Rubens, Snyders, Wouwerman, François Desportes, Oudry, Elias Ridinger, Henry Landseer. Asociațiile muzicale se referă la *Cele patru anotimpuri* de Haydn, *Uvertura de vânatoare* a lui Méhul, *Guilom Tell* de Rossini, *Freischütz* de Weber, *Orfeu* de Offenbach. Prin scilpitoare asociații, ironii și nuanțe, ni se dezvăluie o personalitate creatoare autentică.

Cele mai amplu discutate sunt trei capodopere ale artei universale pe tema vânătorii. *Diana cu ciuta* este o sculptură antică, în care zeița vânătorii este îmbrăcată într-o tunică spartană. Ea scoate cu o mână săgeata din tolba de pe umăr, iar cu cealaltă ține de coarne o căprioară. Zeița exprimă modelul spartan de viață antică, dar în același timp vigoarea, echilibrul și armonia, seninătatea artei antice, eternul și, mai ales, conceptul de lume ca mit, specific lumii antice.

Diana de Poitiers a lui Jean Goujon reprezintă pe ducesa de Valentinois în ipostaza zeiței vânătorii, goală, rezemată de un cerb uriaș. Tabloul prezintă o altă lume, o altă concepție despre lume și viață. Vânătoria a devenit un privilegiu de clasă. Viața și lumea sunt un prilej de desfătare și de desfrâu, fiindcă ducesa era amanta regelui Henric al II-lea de Valois și era un model al conceptului de *carpe diem*, al unei vieți parazitare.

Gravura lui Albert Dürer, *Sfântul Hubert*, aduce o altă concepție despre lume și viață, un alt model social creștin, sintetizat într-o imagine plină de evlavie. Gravura înfățișează un vânător îngenunchat în fața unui cerb măreț, care are între coarne semnul crucii. Este o reprezentare simbolică a sacralului, a semnelui care sfințește, a legii care interzice, potrivit decalogului, oriceucidere. În biserica catolică, evocațiunea miraculoasă a Sfântului Hubert, patronul vânătorii, este o temă iconografică.

16.2. *Pseudo-Kynegeticos* – sinteză estetică

Pseudo-Kynegeticos este o sinteză estetică, care însumează structuri realiste, romantice, clasiciste și de factură barocă.

Structurile realiste consemnează trăirile autorului, mulțumirile adresate lui C.C. Cornescu, pentru ideea pe care i-a dat-o de a scrie această carte, atunci când i-a propus să-i facă o prefață la *Manualul vânătorului*.

Eseul aduce o mare galerie de tipuri umane, conturate din câteva trăsături. Tipul vânătorului lăudăros, în contrast cu servitorul credincios, îl găsim în snoava cu vulpea

bearcă. Tipul vânătorului ageamiu, care împuşcă curcile din ogradă, îl găsim chiar în primele pagini. Moş Vlad, Caraiman, Gheorghe Giantă, „*inigerul*”, flăcăul din Bisoca realizează cu toţii, prin însumare, prototipul **vânătorul**.

Caracterul critic al textului rezultă nu numai din ironiile, cu care autorul însoţeşte activitatea sa de vânător, de scriitor, dar şi pe cei din jur ca: bătrânul colonel Engel, latinistii („*pricopsiţii noştri lexicografi şi scornitori de grai nou*”), care aruncă „*ca borhot, mai bine de jumătate biata, frumoasa noastră limbă românească*”.

Plurilingvismul, jocul umoristic cu limbajele, colajele de texte literare înserate, tipizarea, analiza psihologică sunt procedee realiste, utilizate cu mult rafinament, de un creator de talent.

Dimensiunea romantică însumează basmul cu feciorul de împărat, cel cu noroc la vânat, care aduce un erou excepţional în împrejurări excepţionale, aduce preţuirea folclorului, prezenţa fantasticului. În acelaşi timp, avem o evaziune permanentă în spaţii şi momente diferite ale istoriei sau în basm.

Caracterul clasic este exprimat prin asociaţii la literatura şi cultura antică. Apar referiri la *Arta poetică* a lui Horaţiu, la Virgiliu şi Marţial, se dau dictoane şi expresii latine ca: *difficiles nugae* (nimicuri pretenţioase), *Et in Arcadia ego* (şi eu am fost în Arcadia, adică ţara mitică şi am fost fericit), *Ut pictura poesis* (ca şi pictura, poezia foloseşte imagini). Interesante pentru noi sunt versurile din Ovidiu:

„*Moris au oblitus patrii, contendere discam
Sarmaticos arcus, et trahat arte loci?*”
(„*Uitând obiceiele patriei, învăţa-voi să încordez
Arcurile sarmatice şi trăi-voi după chipul locului ?*”)
(Ovidiu *Pontica*, I, V)

Avem şi eroi ideali ca zeiţa Diana, împăratul Traian, în împrejurări specifice de vânătoare. Imaginea împăratului Traian este aceea de pe patru basoreliefuri, de pe areul de triumf. Clasică este şi structura frazei lui Odobescu cu perioade, cu ritmuri interioare, cu elemente retorice.

Caracterul baroc constă în jocul de-a viaţa şi de-a moartea, pe care-l presupune vânătoarea, în elementele de meditaţie având în centru motivul *fortuna labilis*, în această continuă „*meraviglia*” (fascinaţie), pe care caută s-o realizeze prin scânteietoarele asociaţii, nuanţe şi trăiri ale spiritului său.

Se poate discuta, deci, despre o sinteză estetică, realizată în *Pseudo-Kynegeticos*, ca o imagine asupra felului în care conştiinţa estetică, formată de generaţia de la 1848, devine o realitate pentru scriitorii generaţiei postpatruzeciopiste. De aceea şi criticul Garabet Ibrăileanu, în cartea *Spiritul critic în cultura românească*, îl defineşte pe Alexandru Odobescu „*un junimist postpatruzeciopist*”.

16.3. Alexandru Odobescu – reprezentant al realismului

a) eroi tipici în împrejurări tipice: Mihnea Vodă, Doamna Chiajna, tipuri de despoţi; Radu Socol, Anca – eroi romantici eşuaţi într-o lume violentă, care-i distruge.

b) lupta pentru putere, vânătoarea, călătoria – împrejurări tipice care evidenţiază caracterul eroilor.

c) tema, eroii, conflictul, subiectul – luate din viața socială – tehnica de colaj: snoava cu vulpea bearcă, fabula cu lupii, basmul cu feciorul de împărat.

d) critica societății feudale, alegând tipuri de ambițioși ca: Mircea Ciobanul, Mihnea Vodă, Doamna Chiajna.

e) atitudinea ironică, în *Pseudo-Kynegeticos*, față de moravurile și instituțiile epocii (Academia – latiniștii, administrația – fabula cu lupii).

f) caracterul moralizator – finalul nuvelei *Doamna Chiajna* – basmul cu feciorul de împărat, cel cu noroc la vânat.

g) scientismul – documentarea pentru nuvelele *Doamna Chiajna* și *Mihnea Vodă cel Rău*, pentru *Pseudo-Kynegeticos* – introducerea de concepte, expresii, citate, versuri, descrieri (*stepta* reproduce o descriere a stepei din Gogol *Taras Bulba*).

h) analiza psihologică – Mihnea Vodă, Doamna Chiajna, Radu Socol.

i) împletirea cu elemente clasiciste, care-i dau o factură clasicistă, stil înalt, retoric, perioade, armonia și echilibrul, obiectivismul, caracterul moralizator, conceptul de *homo mensura*, conceptul de armonie și echilibru, conceptul de lume ca mit, versuri și citate din literatura antică.

17. Bogdan Petriceicu Hasdeu

17.1. Bogdan Petriceicu Hasdeu – personalitate a culturii românești

a) poetul – „*Genul imperios al inspirațiunii mele poetice oferă aspra idee sub o formă dură*” – susține în prefața la volumul *Poesie* (1873). De aici versuri ca: „*O poezie neagră, o poezie dură, / O poezie de granit / Mișcată de teroare și palpitând de ură, / Ca vocea răgușită pe patul de tortură, / Când o silabă spune un chin nemărginit*”. Din această cauză, contrafacând și prelucrând propriile versuri de factură romantică, Hasdeu realizează o versificație programatic contestatară, prefigurând pe Tudor Arghezi, mai ales în volumul *Sarcasm și ideal*.

b) dramaturgul – aduce prima dramă romantică – *Răzvan și Vidra* (1867) – cu personaje bine conturate, mistificând adevărata personalitate a lui Răzvan, pentru a justifica teoria sa a nobleței morale și nu de naștere, ca un atac iluminist la adresa „dreptului divin” feudal. Comedia *Trei crai de la răsărit* este o încercare de critică socială. Mai scrie drama istorică *Domnița Ruxanda* (1866).

c) prozatorul – încearcă, prin nuvela *Micuța*, numită inițial *Duduca Mamuca*, să socheze opinia publică, prezentând, cu lux de amănunte, seducerea unei fete și apoi felul în care este plasată într-o căsătorie cu un june boier. Proiectul de roman istoric *Ursita* a rămas nerealizat.

d) filologul – realizează, ca membru al Academiei Române, primele litere dintr-un proiectat dicționar al limbii române, pe care îl intitulează *Etymologicum Magnum Romaniae*. Lucrarea îl depășește ca amploare și după opt ani ajunsese abia la litera **b**. Altă lucrare, *Cuvente den bătrâni*, înseamnă o publicare și o analiză de texte vechi în limba română.